

УДК 94(477)(092):329(477)”1896/1913”
DOI: 10.24919/2312-2595.8/50.240962

Ганна ПАСКА

аспірант кафедри історії України і методики викладання історії, Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, Україна, індекс 76018 (hannapaska@i.ua)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3485-5392>

Бібліографічний опис статті: Паска, Г. (2021). Участь Лева Бачинського у роботі з'їздів РУРП (УРП) (1896–1913 рр.). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 8/50, 70–86. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.8/50.240962>.

УЧАСТЬ ЛЕВА БАЧИНСЬКОГО У РОБОТІ З'ЇЗДІВ РУРП (УРП) (1896–1913 рр.)

Анотація. *Мета дослідження* – на основі архівних матеріалів, тогочасної газетної періодики та наукових праць висвітлено участь Лева Бачинського (1872–1930) у роботі з'їздів Русько-української радикальної партії (РУРП), яка на початку ХХ ст. була перейменована на Українську радикальну партію (УРП). **Методологічною основою** статті слугували принципи об'єктивності, історизму, різноманітності джерельної бази. У роботі використано методи аналізу і синтезу, проблемно-хронологічний, біографічний, просопографічний методи для вивчення життя та діяльності історичної постаті, метод внутрішньої критики джерел. **Наукова новизна** зумовлена введенням до наукового обігу маловідомих джерел, які дають змогу розкрити недостатньо з'ясовані сторінки життєпису Л. Бачинського у 1896–1913 рр. У статті здійснено комплексний аналіз партійної діяльності політика крізь призму його участі у з'їздах РУРП (УРП) в означуваний період, уточнено роки перебування радикала на чолі партії. **Висновки.** Л. Бачинський вперше взяв участь у щорічному з'їзді РУРП у 1896 р. Через два роки, у 1898 р., він був обраний членом партії. Завдяки авторитету серед діячів радикального руху

© Ганна Паска, 2021

політик у 1905 р. став керівником партії. У статті, на основі часопису УРП «Громадський голос», з'ясовано основні напрями роботи Л. Бачинського як лідера радикалів, проаналізовано його виступи на щорічних партійних з'їздах. Охарактеризовано внутрішні суперечності та непорозуміння між Л. Бачинським та організатором українського пожежно-гімнастичного товариства «Січ» Кирилом Трильовським.

Ключові слова: Лев Бачинський; Русько-українська радикальна партія; Українська радикальна партія; партійний з'їзд; Східна Галичина; австрійський парламент.

Hanna PASKA

Postgraduate Student at the Department of History of Ukraine and Methods of Teaching History, State Higher Educational Institution "Vasyl Stefanyk Precarpathian National University", 57, Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk, Ukraine, postal code 76018 (hannapaska@i.ua)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3485-5392>

To cite this article: Paska, H. (2021). Uchast Leva Bachynskoho u roboti zizdiv RURP (URP) (1896–1913 rr.) [Lev Bachynskiy's participation in the work of RURP (URP) congresses (1896–1913)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia Istoriia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 8/50, 70–86. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.8/50.240962> [in Ukrainian].

LEV BACHYNSKYI'S PARTICIPATION IN THE WORK OF RURP (URP) CONGRESSES (1896–1913)

Summary. *The purpose of the study is to cover the participation of Lev Bachynskiy (1872–1930) in the work of the congresses of the Ruthenian-Ukrainian Radical Party (RURP), which in the early twentieth century was renamed to the Ukrainian Radical Party (URP), on the basis of archival materials, newspaper periodicals and scientific works of that time. The methodological basis of the article is the principles of objectivity, historicism and diversity of the source base. The methods of analysis and synthesis, problem-chronological, biographical, prosopographic methods for studying the life and activity of a historical figure, the method of internal critique of sources are used in the work. The*

scientific novelty is the introduction into scientific circulation of little-known sources, which allows us to reveal the poorly clarified pages of the biography of L. Bachynskiy in 1896–1913. The article provides a comprehensive analysis of the party activities of the politician through the prism of his participation in the congresses of the RURP (URP) in the period; the years of the radical's leadership at the party were specified. **Conclusions.** L. Bachynsky first took part in the annual congress of the RURP in 1896. Two years later, in 1898, he was elected a member of the party. Due to his authority among the radical movement of politicians in 1905 he became the leader of the party. The article, based on the URP magazine "Hromadskiy Holos", clarifies the main directions of L. Bachynskiy's work as a leader of the Radicals, analyzes his speeches at the annual party congresses. Internal contradictions and misunderstandings between L. Bachynskiy and the organizer of the Ukrainian firemen and gymnastic society "Sich" Kyrylo Trylovskiy are characterized.

Key words: Lev Bachynskiy; Ruthenian-Ukrainian Radical Party; Ukrainian Radical Party; Party Congress; Eastern Galicia; Austrian Parliament.

Постановка проблеми. Лев Бачинський належав до впливових представників галицької інтелігенції в кінці XIX – на початку XX ст. і відіграв важливу роль у розгортанні та поширенні радикального руху в Східній Галичині. Малодослідженою сторінкою залишається його партійно-політична діяльність у період перебування західноукраїнських земель у складі Австро-Угорської монархії, зокрема роль і участь політика у проведенні з'їздів Русько-української радикальної партії (РУРП) – Української радикальної партії (УРП). Особливої уваги заслуговує період його головування в УРП упродовж 1905–1910 рр. та причини, які спонукали Л. Бачинського залишити посаду керівника партії.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Окремі аспекти вивчення участі Л. Бачинського у партійних з'їздах знайшли відображення у працях українських дослідників, а саме Миколи Кугутяка (1990, 1993), Петра Шкраб'юка (2012), В'ячеслава Яремчука (2012), Олексія Сухого (1999), серед зарубіжних – Ришарда Томчика (Tomczuk, 2007, 2009).

Значна кількість матеріалів із досліджуваної проблематики зберігається у фондах Центрального державного історичного архіву України у м. Львів. Інформація про перебіг з'їздів партії міс-

тяться у тогочасній газетній періодиці, а саме в часописах РУРП (УРП) «Громадський голос», «Громада», січовому місячнику «Зоря».

Метою статті є висвітлення на основі архівних матеріалів, тогочасної газетної періодики та наукової літератури участі Л. Бачинського у роботі з'їздів РУРП (УРП) у 1896–1913 рр.

Виклад основного матеріалу. Відомий український громадсько-політичний діяч Лев Бачинський народився 14 липня 1872 р. в с. Серафинці Городенківського повіту Королівства Галіції і Лодомерії Австро-Угорської монархії. З 1883 до 1891 р. він навчався у Коломийській гімназії, а після її закінчення – на юридичному факультеті Чернівецького університету. Ще в період навчання у гімназії майбутній політик долучився до розгортання радикального руху на Покутті. Перші контакти Л. Бачинського із РУРП можна простежити в 1895 р., коли він вів активне листування з редактором газети «Громадський голос» та одним із лідерів партії Михайлом Павликом (ЦДІАЛ України, ф. 663, оп. 1, спр. 207, арк. 55–55зв). Особливо ці контакти поживалися на початку 1896 р. Зокрема, у листі від 1 січня цього року письменник та член РУРП Василь Стефаник закликав Л. Бачинського ознайомити жителів свого рідного села Серафинці із включенням на IV з'їзді партії (1895) до її програми гасла політичної незалежності України. Також В. Стефаник повідомляв, що Л. Бачинського призначено делегатом РУРП від Городенківщини (Стефаник, 1954, с. 52). Тому останній як представник свого повіту взяв участь у V з'їзді партії, який відбувся 26–27 вересня 1896 р. у м. Львів. У своєму виступі Л. Бачинський говорив про активізацію радикального руху та поширення ідей РУРП на Городенківщині, зростання рівня самосвідомості народних мас і заснування тут осередків економічно-просвітницької організації «Коломийське товариство Народних спілок». Також він повідомляв про випадки переслідування місцевою владою прихильників радикалів та вказував на численні конфлікти між селянами і представниками духовництва («Громадський голос», 1896, с. 119–123; «Громада», 1896, с. 56–59).

Лев Бачинський був присутній на VI з'їзді РУРП, проведеному 19–20 вересня 1897 р. у м. Львів. Під час виступу він подав короткий звіт про політичну ситуацію у Городенківському повіті, особливо під час виборів до парламенту Австрії 1897 р. («Гро-

мадський голос», 1897, с. 149–151). Ці вибори ввійшли в історію як «криваві баденські вибори». У ході їх проведення польські урядові кола у блоці з угодовською групою народоців на чолі з Олександром Барвінським розпочали наступ проти радикальних кандидатів та населення, яке їх підтримувало (Кугутяк, 1993, с. 92). Також на цьому з'їзді наголошувалося на необхідності проведення загальних селянських страйків та майбутнього поділу Галичини на Східну (українську) і Західну (польську) (Кугутяк, 1990, с. 61).

У тогочасній структурі РУРП існував поділ на «тісніший заряд», або Головну управу (провід) і «ширший заряд». На наступному щорічному VII з'їзді РУРП, який відбувся 31 жовтня 1898 р. у м. Львів, Л. Бачинського було офіційно обрано членом «ширшого заряду» партії («Громадський голос», 1898, с. 184–186).

Після смерті провідного ідеолога РУРП Михайла Драгоманова у 1895 р. посилилася боротьба різних політичних угруповань всередині партії. 7 травня 1899 р. на засіданні Головного проводу було вирішено перейти на соціал-демократичні позиції. На знак протесту проти цього рішення М. Павлик заявив, що надалі відмовляється редагувати партійну газету «Громадський голос». Також своє обурення з цього приводу висловив Л. Бачинський, засуджуючи таке «перехрещування партії». Унаслідок протестних заяв радикалів 21 травня цього ж року на засіданні РУРП члени соціал-демократичного крила припинили членство у партії. Зрештою, лідером партії та редактором часопису «Громадський голос» і надалі залишився М. Павлик (Шкраб'юк, 2012, с. 148–149). У результаті подій 1899 р. на основі РУРП виокремилися три різні політичні угруповання, а саме: радикали (М. Павлик, Кирило Трильовський, Л. Бачинський), соціал-демократи (Юліан Романчук, Роман Яросевич, Микола Ганкевич, Яцко Остапчук, Семен Вітик) і націонал-демократи (Володимир Охримович, Євген Левицький, В'ячеслав Будзиновський). На думку дослідника М. Кугутяка, причиною розколу партії стала її політична програма, яка «поєднала різні ідеологічні напрямки» (Кугутяк, 1990, с. 62).

15 грудня 1901 р. на XII з'їзді партії у м. Львів Л. Бачинський увійшов до складу її Головного проводу («Громадський голос», 1901, с. 221–223). У ході опрацювання джерельної бази

авторами не було виявлено інформації про участь політика у партійних з'їздах, які відбувалися у 1902–1903 рр. На з'їзді РУРП у листопаді 1904 р. було створено спеціальну комісію з 15 членів партії, яка зобов'язувалася зайнятися розробкою нової партійної програми. Л. Бачинському, який увійшов до складу цієї комісії, було доручено впорядкувати фінансову систему РУРП. Основні тези програми партії були підготовлені Северином Даниловичем, питаннями тактики і стратегії займався Кирило Трильовський, а Іван Франко (який припинив членство в Українській національно-демократичній партії (УНДП)) взяв відповідальність за партійну пресу (Кугутяк, 1993, с. 101; Tomczyk, 2007, s. 318).

В оновленій програмі партії 1904 р. було підготовлено низку ухвал, які стосувалися таких сфер життя українського суспільства: політичної (перетворення Австро-Угорщини на федеративну державу, надання національно-територіальної автономії Східній Галичині та Північній Буковині, запровадження демократичних прав і свобод для населення краю, введення загального виборчого права до австрійського парламенту та Галицького крайового сейму); економічної (скорочення робочого дня для робітників, запровадження соціальної допомоги, заборони праці дітей і жінок у тих випадках, коли вона може нашкодити їх життю і здоров'ю, переходу земель поміщиків у руки селян); культурно-освітньої (надання українській мові статусу державної в адміністрації краю та шкільництві, забезпечення свободи доступу до навчальних закладів дітям різних верств суспільства та їх безоплатного навчання, свободи релігійних переконань тощо) (Кугутяк, 1993, с. 101–102; Tomczyk, 2007, s. 319–321; Шкраб'юк, 2012, с. 158).

Четвертого грудня 1905 р. на з'їзді РУРП у м. Львів Л. Бачинського, зважаючи на його високий авторитет серед діячів радикального руху, було обрано головою партії. Також на цьому засіданні офіційно затверджено програму партії, розроблену ще в 1904 р., вирішено відмовитися від вживання слова «руський» як для означення назви самої партії, так і для іменування населення Східної Галичини («Новий громадський голос», 1905, с. 270–271; Tomczyk, 2007, s. 323–324).

22–23 грудня 1906 р. у м. Львів відбулася черговий щорічний з'їзд УРП. За ініціативи Л. Бачинського головуючим зібрання

було призначено С. Даниловича, а його заступниками – Мартина Королюка та Івана Бородайкевича. Лідер радикалів у своїй промові охарактеризував діяльність партії протягом 1906 р., зростання її значення і ролі в суспільстві. Він констатував, що УРП змогла б стати найвпливовішою партією Східної Галичини за умови активної праці усіх її членів. Політик вказав на вагомні заслуги УРП в організації народних віч, проведених у ході боротьби за запровадження загального виборчого права до австрійського парламенту. Також Л. Бачинський відзначив поліпшення фінансової системи партії у порівнянні з попередніми роками; доходи УРП у 1906 р. склали 2076,5 корон, з яких 1904 корон надійшли від української діаспори в Америці («Громадський голос», 1907b, с. 1–2; ЦДАЛ України, ф. 146, оп. 8, спр. 573, арк. 133–134; Tomczyk, 2007, s. 392).

На цьому з'їзді був присутній член УНДП Володимир Бачинський. Він від імені націонал-демократів намагався схилити керівництво УРП до створення спільного блоку трьох найвпливовіших партій Східної Галичини у ході виборів 1907 р. до австрійського парламенту. Лев Бачинський, зі свого боку, не виключав можливості такого союзу. Проте він звинувачував націонал-демократів у присвоєнні собі виборчої програми УРП, стверджував, що «консолідації [з УНДП] нам не треба, але компроміс – згода під час виборів може бути». Крім того, задля полегшення комунікації з урядом Австро-Угорщини у справі українського питання лідер УРП закликав у жодному випадку не висувати кандидатами до парламенту тих осіб, які не володіють німецькою мовою («Громадський голос», 1907с, с. 1). Під час обговорення проблем українського шкільництва Л. Бачинський закликав домогатися проведення шкільної реформи, збільшення заробітної плати учителям, поділу шкіл на українські та польські, відокремлення релігії від шкільних справ («Громадський голос», 1907d, с. 4). На цьому з'їзді Л. Бачинський переобраний керівником УРП («Громадський голос», 1907b, с. 1–2).

В ухвалених за ініціативи політика резолюціях було висловлено вимогу переходу панських, державних і церковних земель у Східній Галичині, Північній Буковині та Закарпатті в руки українського населення. Також лунали гасла соборності та відновлення національної державності всіх українських земель.

Стверджувалося, що радикали бачать майбутнє Західної України винятково в національній єдності з Наддніпряниною. Було висловлено сподівання на об'єднання всіх українських територій в одній державі («Громадський голос», 1907а, с. 2; Сухий, 1999, с. 123–124).

У другій половині травня 1907 р. відбулися вибори до австрійського парламенту. За їх результатами Л. Бачинський отримав депутатський мандат від округу № 59 (Станиславів, Богородчани, Золотий Потік, Обертин, Товмач і Галич). Незважаючи на активну працю в парламенті, він і надалі відігравав помітну роль у діяльності УРП та брав активну участь у з'їздах партії. Так, Л. Бачинський був учасником з'їзду УРП, який відбувся 25–26 грудня 1907 р. у м. Станиславів. У своїй доповіді він представив звіт із діяльності Головного проводу партії за 1907 р. Лідер радикалів заявив, що УРП відзначилася на початку цього року активною передвиборчою агітацією. Стверджував, що в ході виборів до австрійського парламенту населення Східної Галичини прихильно поставилося до УРП, а найбільшу організованість у ході голосування проявили жителі Товмацького повіту. Також Л. Бачинський говорив про причини відмови УРП утворити спільний виборчий блок із представниками УНДП. З цього приводу політик зауважив, що націонал-демократи ввійшли в союз із русофілами та висунули у виборчих округах чимало «попівських кандидатур». Він засудив протидію націонал-демократів у справі висунення радикалами своїх кандидатів в окремих виборчих округах, зокрема в окрузі № 59. Продовжуючи свій виступ, Л. Бачинський вказав на значне погіршення фінансового становища партії, спричиненого активною участю радикалів у виборчих перегонах 1907 р. Доходи партії за останній рік склали тільки 721 корону, а видатки – 874 корони. Політик повідомляв про безуспішність намагань партії розв'язати питання аграрного перенаселення краю шляхом заохочення тимчасової трудової еміграції населення до Німеччини («Громадський голос», 1907е, с. 2–3).

25–26 грудня 1908 р. за ініціатииви Л. Бачинського у м. Тернопіль відбувся черговий щорічний з'їзд партії («Громадський голос», 1909а, с. 1). Зазначимо, що через конфлікт із організатором січового руху К. Трільовським лідер радикалів вагався чи залишатися йому і надалі керівником УРП. Непорозуміння з

К. Трильовським виникали з приводу недисциплінованості останнього, ігнорування ним ухвал і розпоряджень партійного керівництва та намагання самому стати очільником радикалів. Було констатовано, що К. Трильовський проводить на Гуцульщині та Покутті власну політичну тактику, яка не відповідає стратегії УРП; задля пропаганди своїх поглядів він використовував коломийський двотижневик «Хлопська Правда». Однак Л. Бачинський вирішив залишитися на чолі партії (Tomczyk, 2009, s. 149; Tomczyk, 2007, s. 475).

На цьому з'їзді голова радикалів охарактеризував діяльність депутатів австрійського парламенту від УРП. Він стверджував, що положення Основного закону Австро-Угорської монархії не діють на території Східної Галичини. На підтвердження цієї тези Л. Бачинський вказав на насильство поляків над населенням краю («Громадський голос», 1909с, с. 1). Політик говорив про безпідставність ведення переговорів із міністром-президентом Австрії Ріхардом фон Бінерт-Шмерлінгом, через його небажання іти на поступки українцям (ЦДІАЛ України, ф. 146, оп. 8, спр. 1008, арк. 3). Також радикали засудили угодовську політику УНДП, її небажання перейти до «найгострішої опозиції» щодо урядових кіл Австро-Угорщини. Було констатовано, що, в разі відмови націонал-демократів змінити свою дотеперішню політичну стратегію, радикальні депутати вийдуть зі спільного Українського парламентського клубу і створять власну фракцію у австрійському парламенті (Яремчук, 2012, с. 271).

На цьому з'їзді Л. Бачинський вимагав скласти списки усіх членів УРП з метою впорядкування фінансової системи партії. Отримані кошти планувалося використати у видавничій сфері, проведенні народних віч, спрямованих на зростання авторитету УРП в суспільстві («Громадський голос», 1909d, с. 4). Головний провід закликав членів УРП вчасно сплачувати фінансові внески та надсилати їх лідеру радикалів («Громадський голос», 1909b, с. 6).

7–8 листопада 1909 р. відбувся XX партійний з'їзд, який відкрив Л. Бачинський. Його вступна доповідь стосувалася необхідності протидії посиленню впливу в політичному житті українського суспільства клерикалізму, який в «краю і в державі підносить голову». Політик зауважив, що УРП хоч і багаточисельна, але слабо організована і тому не зможе чинити спротив

«клерикальний навалі». Звітуючи про діяльність УРП, Л. Бачинський заявив, що Головний провід у цьому році найбільше часу приділяв видавничій справі та праці на парламентарній арені. Він підкреслив, що на випуск партійного органу «Громадський голос» не вистачає коштів. Тільки на друк одного числа часопису витрачається від 100 до 120 корон, а кожного місяця виходить 4–5 таких номерів. Л. Бачинський констатував, що ситуація із виданням «Громадського голосу» ускладнюється через невелику кількість його передплатників. Причину цього він вбачав у недбалості зі сторони членів партії («Громадський голос», 1909e, с. 1; ЦДІАЛ України, ф. 146, оп. 8, спр. 1008, арк. 13–14). У ході дискусій лідер УРП висунув ідею запровадження курсів і заснування шкіл для неписьменного населення Східної Галичини та охарактеризував роботу радикальних депутатів у парламенті. Наприкінці з'їзду ухвалено рішення залишити Л. Бачинського на посаді голови УРП («Громадський голос», 1909f, с. 4).

У резолюціях ХХ з'їзду УРП наголошувалося на необхідність стягнення партійного податку, боротьби за викладання української мови у школах, висловлено критику політиці уряду Ріхарда фон Бінерт-Шмерлінга в українському питанні. Також з'їзд доручив делегатам від УРП обов'язково стати членами товариства «Просвіта», яке, на думку керівництва партії, є «загальнонаціональною інституцією» на західноукраїнських землях («Громадський голос», 1909e, с. 2).

На початку 1910 р. загострився особистий конфлікт між Л. Бачинським і К. Трильовським. У січовому місячнику «Зоря» за лютий 1910 р. було опубліковано статтю невідомого автора (ймовірно, написану самим К. Трильовським) під назвою «Єднаймося у «Січі»!». У цій статті лунала критика на адресу голови УРП, стосовно якого вживався термін «господин інтригант». Його звинувачено у політичній бездіяльності, ліні, самоусуненні від допомоги у розгортанні січового руху в Станиславівському повіті. Політику закидали прагнення «вирвати ті Січі з рук» К. Трильовського. Було висловлено тезу, що Л. Бачинський десятиліттями, начебто, не проводив жодної політичної роботи, стверджувалося, що він «уміє чудесно маскувати ся і удавати дуже тактовного... діяча» («Зоря», 1910, с. 4–12). Публікація цієї статті стала причиною для скликання Л. Бачинським нарад Го-

ловного проводу УРП, спрямованих на врегулювання цього конфлікту. Із повідомлень Івана Макуха до Михайла Павлика дізнаємося, що 16 квітня і 8 травня 1910 р. для обговорення цієї проблеми було призначено два засідання «ширшого заряду партії» (ЦДІАЛ України, ф. 663, оп. 1, спр. 179, арк. 25–26; Tomczyk, 2009, s. 150).

Також внутрішньопартійний конфлікт став предметом для дискусій під час роботи XXI «ювілейного» з'їзду УРП, який відбувся 18–19 грудня 1910 р. у м. Львів. К. Трильовський не взяв участі у цьому засіданні. Натомість він надіслав листа керівництву партії, в якому мотивував свою відсутність публікацією у часописі «Громадський голос» критичної статті на свою адресу та несприйняттям політичного курсу УРП на чолі з Л. Бачинським. Лідер радикалів повідомляв, що К. Трильовський часто ігнорувалася ухвали керівництва партії, а також зауважував, що редакція «Громадського голосу» має право допускати до друку критику деяких членів УРП. Для врегулювання цього конфлікту було обрано спеціальну комісію із числа прихильників К. Трильовського. Один із чільних діячів радикального руху І. Макух стверджував, що навіть така комісія не зможе довести жодної провини чинного голови партії («Громадський голос», 1910b, с. 3).

Під час обговорення партійних справ Л. Бачинський вказав на численні проблеми, пов'язані передовсім з партійними фінансами. Цікаво, що до 20-річчя існування партії планувалося видати коротку її історію. Однак через брак коштів цього так і не було зроблено. Через конфлікти і внутрішні непорозуміння всередині партії Л. Бачинський відмовився від подальшого головування. Новим керівником партії було призначено Миколу Лагодинського, а його заступником – Івана Макуха. Схвальний відгук про партійну працю колишнього очільника радикалів було опубліковано у газеті «Громадський голос». У ньому визнавалися високі лідерські якості Л. Бачинського: «В довгій ряді діячів нашого народу не знайдуться солідніші від него... І був він дійсним провідником, а не диктатором партії, хоч міг, а може й повинен був ним стати...». Стверджувалося, що він ще раніше хотів залишити посаду керівника партії, однак «з'їзд за з'їздом... примушував його оставати на чолі партії. А він годився, бо для партії були се тяжкі часи, що тільки незвичайно солідний... провід міг її врятувати від загибелі...». Йшлося про те, що політик «занедбував

інтереси свої власні і своєї родини» задля політичних і партійних справ («Громадський голос», 1910а, с. 2).

На наступному з'їзді УРП, проведеному 23–24 грудня 1911 р., політик брав активну участь в обговоренні дискусійних питань. Так, він акцентував увагу на окремих негативних тенденціях в середовищі партії, які проявилися у ході чергових виборів 1911 р. до австрійського парламенту (у ході цих виборів Л. Бачинського було знову обрано депутатом від округу № 59). Зокрема, стали помітними брак політичних кадрів, відсутність партійної солідарності, власної ідеології та віри у свої сили. Однією із причин слабкості УРП Л. Бачинський вбачав у низькому рівні політичної і національної свідомості селян Східної Галичини. Він критикував членів партії за несвоєчасне складання партійного податку, що стало причиною погіршення фінансового становища партії. Радикал стверджував, що виборча агітація представниками УРП проводилася без особливого ентузіазму. Далі у своєму виступі він охарактеризував діяльність Українського радикального клубу у Державній Раді, констатував, що депутати від УРП (Л. Бачинський, М. Лагодинський, К. Трильовський, В. Стефанік і Павло Лаврук) у своїй праці в парламенті нічим не поступалися націонал-демократам. На цьому засіданні Л. Бачинського було призначено відповідальним за партійні фінанси («Громадський голос», 1911, с. 2; «Громадський голос», 1912а, с. 3–4).

Протягом 25–26 грудня 1912 р. у м. Львів проходив XXIII партійний з'їзд («Громадський голос», 1912b, с. 1–2). У доповіді, присвяченій діяльності Головного проводу партії, Л. Бачинський з сумом зауважував, що серед членів УРП відчувається занепад «давнього завзятя». Політик застерігав українську громадськість від надмірного австрофільства та закликав опиратися передусім на власні національні інтереси. В ухвалених за його участі резолюціях лунало гасло підтримати в разі початку ймовірного світового військового конфлікту Австро-Угорщину, сприяти визволенню Наддніпрянської України з-під влади Російської імперії. Констатовано, що населення Східної Галичини не схвалює політику австро-угорського уряду щодо підтримки польського національного руху в Східній Галичині та ігнорування інтересів українців. Тому делегати з'їзду закликали владу Австро-Угорської монархії змінити свій дотеперішній політичний курс стосовно населення

краю. В кінці наради відбулося переобрання головного проводу партії. Головою і надалі залишився М. Лагодинський, його заступниками стали І. Макух та Осип Назарук, секретарем Микола Балицький. Л. Бачинський курував фінансами партії (ЦДАЛ України, ф. 146, оп. 8, спр. 1414, арк. 2; «Громадський голос», 1913а, с. 2, 8–10; Tomczyk, 2007, s. 550).

21–22 грудня 1913 р. у м. Львів відбувся XXIV з'їзд УРП. Звітуючи про фінансовий стан партії, Л. Бачинський подякував тим її членам та селянам, які вчасно склали партійні пожертвування. Він зазначив, що найбільшу кількість партійних внесків було зібрано у Станиславівському повіті. Під час обговорення парламентарних справ політик відзначив зростання авторитету українських депутатів у Державній Раді серед депутатів інших національностей. Також у своїй промові він приділив значну увагу політичному становищу на Буковині («Громадський голос», 1913b, с. 2–5). У 1912 р. через внутрішні суперечності буковинських політиків Степана Смаль-Стоцького та Миколи Василька, а також фінансові проблеми припинила існування єдина українська політична сила краю національно-демократичного спрямування «Руська рада». На її місці протягом кінця 1912–1913 рр. утворилися Національно-демократична партія на чолі із М. Васильком та Українська народна партія, неформальним лідером якої був С. Смаль-Стоцький. Між двома силами та їх лідерами розгорілася міжособна боротьба, яка підривала український національний рух Буковини (Яремко, 2009, с. 250–251). У цій ситуації Л. Бачинський закликав УРП засудити безглуздий політичний конфлікт між буковинськими партіями та, зокрема, «скорумповану політику» М. Василька. З цього приводу радикал заявив, що «...гниль буковинська відбиває ся і на галицькім життю» («Громадський голос», 1913b, с. 2–5).

З початком Першої світової війни УРП припинила проведення щорічних партійних з'їздів, а більша частина її діячів стала членами створеної 1 серпня 1914 р. Головної української ради.

Висновки. Л. Бачинський відзначився активною участю у розгортанні радикального руху в Східній Галичині наприкінці XIX – початку XX ст. Уперше на з'їзді РУРП він був присутній у 1896 р., а в 1898 р. – офіційно став її членом. Під час розколу партії у 1899 р. політик засудив намагання частини її представ-

ників змінити тактику РУРП та перейти на соціал-демократичні засади. Зважаючи на свій високий авторитет, Л. Бачинський у 1905 р. був обраний керівником УРП. У своїх виступах на партійних з'їздах він акцентував увагу на актуальних проблемах, які стосувалися західноукраїнських земель. Виступав за проведення реформ в освітній сфері, надання офіційного статусу українській мові, підвищення життєвого рівня селян. Політик критикував політичний курс урядових кіл Австро-Угорської монархії, спрямований на ігнорування українського питання.

Важливого значення у своїх доповідях на партійних з'їздах Л. Бачинський приділяв фінансовому становищу партії та діяльності депутатів від УРП в австрійському парламенті. Через загострення внутріпартійних конфліктів на початку 1910 р. політик залишив посаду керівника партії та став відповідальним за фінансову систему УРП. Із протоколів з'їздів можна з'ясувати, що Л. Бачинський був прихильником ідеї української соборності та намагався максимально відстоювати національні і соціальні інтереси українського народу. На початку ХХ ст. Л. Бачинський був одним із тих діячів, які мали найбільший вплив на політичну лінію РУРП (УРП).

Джерела та література

- Громада (Коломия)*. (1896, вересень). 4, с. 56–59.
- Громадський голос (Львів)*. (1896, 1 жовтня). 18, с. 119–123.
- Громадський голос (Львів)*. (1897, 1 жовтня). 19, с. 149–151.
- Громадський голос (Львів)*. (1898, 1 грудня). 24, с. 184–186.
- Громадський голос (Львів)*. (1901, грудень). 28, с. 221–223.
- Громадський голос (Львів)*. (1907а, 1 січня). 1, с. 2.
- Громадський голос (Львів)*. (1907б, 4 січня). 2, с. 1–2.
- Громадський голос (Львів)*. (1907с, 11 січня). 3, с. 1.
- Громадський голос (Львів)*. (1907д, 22 січня). 6, с. 4.
- Громадський голос (Львів)*. (1907е, 31 грудня). 95, с. 2–3.
- Громадський голос (Львів)*. (1909а, 5 січня). 1, с. 1.
- Громадський голос (Львів)*. (1909б, 16 січня). 2, с. 6.
- Громадський голос (Львів)*. (1909с, 20 січня). 3, с. 1.
- Громадський голос (Львів)*. (1909д, 12 лютого). 6, с. 4.
- Громадський голос (Львів)*. (1909е, 10 листопада). 46, с. 1–2.
- Громадський голос (Львів)*. (1909ф, 23 листопада). 48, с. 4.
- Громадський голос (Львів)*. (1910а, 23 грудня). 51, с. 2.

- Громадський голос (Львів)*. (1910b, 28 грудня). 52, с. 3.
- Громадський голос (Львів)*. (1911, 27 грудня). 58, с. 2.
- Громадський голос (Львів)*. (1912a, 17 січня). 3, с. 3.
- Громадський голос (Львів)*. (1912b, 20 грудня). 44, с. 1–2.
- Громадський голос (Львів)*. (1913a, 1 січня). 1, с. 2, 8–10.
- Громадський голос (Львів)*. (1913b, 25 грудня). 52, с. 2–5.
- Зоря (Коломия)*. (1910, лютий). 1, с. 4–12.
- Кугутяк, М.** (1993). *Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. – 1939 р.)*. Івано-Франківськ.
- Кугутяк, М.В.** (1990). Радикальна партія в Східній Галичині. *Український історичний журнал*, 10, 55–63.
- Новий громадський голос (Львів)*. (1905, 7 грудня). 34, с. 270–271.
- Стефанік, В.** (1954). *Повне зібрання творів* (Т. 1–3; Т. 3). Київ: АН Української РСР.
- Сухий, О.** (1999). *Галичина: між Сходом і Заходом. Нарис історії XIX – початку XX ст.* Львів.
- ЦДІАЛ України – Центральний державний історичний архів України у м. Львові.
- Шкраб'юк, П.** (2012). *Ми, українські радикали... (Михайло Павлик і Радикальна партія)*. Львів.
- Яремко, О.** (2009). Політичні партії народовців на Буковині 1908–1914 рр. *Питання історії України*, 12, 247–252.
- Яремчук, В.** (2012). *Українська багатопартійність Наддніпрянської і Західної України: компаративний аналіз (1899–1918 рр.)*. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України.
- Tomczyk, R.** (2007). *Radycalowie i socjaldemokraci. Miejsce i rola lewicy w ukraińskim obozie narodowym w Galicji 1890–1914*. Szczecin.
- Tomczyk, R.** (2009). Z dziejów ukraińskiego ruchu paramilitarnego w Galicji towarzystwo gimnastyczne i straży ogniowej «Sicz». *Przegląd Zachodniopomorski*, 24, 149–150.

References

- Hromada (Kolomyia) [Community (Kolomyia)]*. (1896, September). 4, pp. 56–59 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1896, October 1). 18, pp. 119–123 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1897, October 1). 19, pp. 149–151 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1898, December 1). 24, pp. 184–186 [in Ukrainian].

- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1901, December). 28, pp. 221–223 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1907a, January 1). 1, p. 2 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1907b, January 4). 2, pp. 1–2 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1907c, January 11). 3, p. 1 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1907d, January 22). 6, p. 4 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1907e, December 31). 95, pp. 2–3 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1909a, January 5). 1, p. 1 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1909b, January 16). 2, p. 6 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1909c, January 20). 3, p. 1 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1909d, February 12). 6, p. 4 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1909e, November 10). 46, pp. 1–2 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1909f, November 23). 48, p. 4 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1910a, December 23). 51, p. 2 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1910b, December 28). 52, p. 3 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1911, December 27). 58, p. 2 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1912a, January 17). 3, p. 3 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1912b, December 20). 44, pp. 1–2 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1913a, January 1). 1, pp. 2, 8–10 [in Ukrainian].
- Hromadskyi holos (Lviv) [Public Voice (Lviv)]*. (1913b, December 25). 52, pp. 2–5 [in Ukrainian].
- Kuhutiak, M.** (1993). *Halychyna: storinky istorii. Narys suspilno-politychnoho rukhu (XIX st. – 1939 r.) [Galicia: Pages of History. Essay on the*

- Socio-political Movement (19th Century – 1939)*. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
- Kuhutiak, M.V.** (1990). Radykalna partiia v Skhidnii Halychyni [Radical Party in Eastern Galicia]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal – Ukrainian Historical Journal*, 10, 55–63 [in Ukrainian].
- Novyi hromadskyi holos (Lviv) [New Public Voice (Lviv)]*. (1905, December 7). 34, pp. 270–271 [in Ukrainian].
- Stefanyk, V.** (1954). *Povne zibrannia tvoriv [Complete Collection of Works]*. (Vols. 1–3; Vol. 3). Kyiv: AN Ukrainskoi RSR [in Ukrainian].
- Sukhyi, O.** (1999). *Halychyna: mizh Skhodom i Zakhodom. Narys istorii XIX – pochatku XX st. [Galicia: between East and West. Essay on the History of the 19th – Early 20th Centuries]*. Lviv [in Ukrainian].
- TsDIAL Ukrainy – Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u m. Lvovi [Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv].
- Shkrabiuk, P.** (2012). *My, ukrainski radykaly... (Mykhailo Pavlyk i Radykalna partiia) [We, Ukrainian Radicals... (Mykhailo Pavlyk and the Radical Party)]*. Lviv [in Ukrainian].
- Yaremko, O.** (2009). Politychni partii narodovtsiv na Bukovyni 1908–1914 rr. [Political Parties of the Populists in Bukovyna in 1908–1914]. *Pytannia istorii Ukrainy – Questions of the History of Ukraine*, 12, 247–252 [in Ukrainian].
- Yaremchuk, V.** (2012). *Ukrainska bahatopartiinist Naddnpirianskoi i Zakhidnoi Ukrainy: komparatyvnyi analiz (1899–1918 rr.) [Ukrainian Multiparty System of Dnieper and Western Ukraine: a Comparative Analysis (1899–1918)]*. Kyiv: IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy [in Ukrainian].
- Zoria (Kolomyia) [Star (Kolomyia)]*. (1910, February). 1, pp. 4–12 [in Ukrainian].
- Tomczyk, R.** (2007). *Radykalowie i socjaldemokraci. Miejsce i rola lewicy w ukraińskim obozie narodowym w Galicji 1890–1914 [Radicals and Social Democrats. The Place and the Role of the Left in the Ukrainian National Camp in Galicia 1890–1914]*. Szczecin [in Polish].
- Tomczyk, R.** (2009). Z dziejów ukraińskiego ruchu paramilitarnego w Galicji towarzystwo gimnastyczne i straży ogniowej «Sicz» [From the History of the Ukrainian Paramilitary Movement in Galicia, the "Sich" Gymnastic and Fire Brigade Society]. *Przegląd Zachodniopomorski – West Pomeranian Review*, 24, 149–150 [in Polish].

*Стаття надійшла до редакції 22.09.2021 р.
Стаття рекомендована до друку 20.10.2021 р.*